

Реформування системи публічних бібліотек України в контексті децентралізації

Видання підготовлене експертами
Громадської організації «Європейський діалог»
в межах «Ініціативи з розвитку аналітичних центрів в Україні»,
яку виконує Міжнародний фонд «Відродження» у партнерстві
з Фондом розвитку аналітичних центрів за фінансової підтримки
Посольства Швеції в Україні (SIDA).

Автор:

Микола КРАТ
Олександр СОФІЙ

Рецензія:

Руслана РУДНІЦЬКА

Думки, висновки чи рекомендації належать авторам та упорядникам цього видання
і не обов'язково відображають погляди Посольства Швеції в Україні,
Фонду розвитку аналітичних центрів та Міжнародного фонду «Відродження».

Зміст

Резюме

Вступ

1. Аналіз наявного стану системи публічних бібліотек в Україні	
1.1 Законодавче поле	8
1.2 Стратегії розвитку	9
1.3 Інфраструктура публічних бібліотек в Україні	10
2. Ознаки проблеми.....	12
3. Постановка проблеми, мета і методи дослідження.....	14
4. Наслідки невирішення проблеми.....	15
5. Аналіз стейкхолдерів	16
6. Причини проблеми.....	17
7. Аналіз причин	
7.1 Зміни у законодавстві не окреслили напрямків комплексного реформування бібліотечної галузі в умовах децентралізації.....	18
7.2 Декларативний характер стратегічних документів	21
7.3 Низька спроможність державних і регіональних програм підтримки сільських бібліотек	28
8. Порівняння мереж публічних бібліотек в сільській місцевості України і Республіки Польща на прикладі Львівської області та Підкарпатського воєводства	32

9. Пропоновані варіанти вирішення проблеми	
9.1 Окремі пропозиції українських експертів	40
9.2 Реорганізація бібліотечної мережі: досвід Рівненщини	42
9.3 Осередки культури в Республіці Польща	44
10. Висновки	46
11. Моделі, пропоновані дослідженням	47
12. Замість висновків	51

Резюме

Реформування бібліотечної системи держави є стратегічно важливим напрямком державної регіональної політики. Доведено, що вкладання коштів у розвиток бібліотечної мережі в перспективі приносить кількаразову віддачу, має безпосередній вплив на зростання валового регіонального продукту, створення нових робочих місць та зростання середньої заробітної плати.

Особливу роль публічні бібліотеки відіграють в умовах економічної, соціальної, політичної та психологічної кризи в суспільстві, адже залишаються доступним та безкоштовним джерелом отримання достовірної інформації, майданчиком, що об'єднує суспільство, виховує терпимість, місцем, де підприємці-початківці можуть отримати знання, необхідні для започаткування власної справи, де вимушені переселенці можуть отримати необхідну юридичну інформацію тощо.

Для аналізу у дослідженні були обрані публічні бібліотеки у сільській місцевості, адже саме цей тип бібліотек зазнає найбільш істотного впливу в результаті реформи адміністративно-територіального устрою та системи місцевого самоврядування.

Дослідженням встановлено, що у ключових суб'єктів реформування бібліотечної галузі відсутнє кінцеве бачення шляхів реформування бібліотечної системи України. **Ця проблема викликана кількома причинами:**

1. Невідповідність законодавства щодо публічних бібліотек вимогам децентралізації.
2. Декларативний характер стратегічних документів.
3. Низька спроможність державних і регіональних програм підтримки публічних бібліотек.

У дослідженні сформульовані три можливі моделі реформування української бібліотечної системи у сільській місцевості в умовах реформи адміністративно-територіального устрою та системи місцевого самоврядування:

- мережа публічних бібліотек в об'єднаних територіальних громадах функціонує у власному праві і не об'єднується з іншими інституціями громади (будинки культури, шкільні бібліотеки тощо). При цьому громади на свій розсуд оптимізують мережу бібліотек на своїй території, дотримуючись визначених стандартів, зокрема наявності у кожній громаді принаймні однієї публічної бібліотеки;
- публічні бібліотеки об'єднуються із освітянськими (шкільними) бібліотеками;
- публічні бібліотеки об'єднуються із народними домами в так звані «центри культури».

Вступ

В Україні, з-поміж 60-и задекларованих керівництвом держави реформ, найбільш успішною на сьогодні можна вважати реформу адміністративно-територіального устрою та системи місцевого самоврядування. У рамках цієї реформи об'єднані територіальні громади (ОТГ) отримують нові повноваження та нові фінансові ресурси. У тому числі до нових повноважень ОТГ можна віднести управління та здійснення фінансування закладів культури, серед яких і бібліотеки. У результаті, замість централізованих районних бібліотечних систем, з'являється мережа публічних бібліотек у підпорядкуванні об'єднаних територіальних громад, які фінансуються з бюджетів ОТГ. При цьому, громади самі вирішують, що робити та як оптимізувати мережу бібліотек, в залежності від власної фінансової спроможності. Ні Кабінет Міністрів України, ні Міністерство культури чіткого бачення щодо того, скільки залишиться бібліотек в громаді, чи будуть вони об'єднані з іншими інституціями культури, не задекларували, а реформа у сфері культури, в тому числі реформа бібліотечної галузі, не входить до числа 60-и пріоритетних для керівництва держави реформ. Тому питання, що буде далі із сільською бібліотечною системою України, скільки бібліотек закритється, а скільки продо-

вжить надавати послуги мешканцям громад, залишається відкритим.

Водночас, питання розвитку якісної бібліотечної системи є стратегічно важливим для держави, адже в постінформаційному суспільстві найважливішим ресурсом держави стає людський капітал. І саме бібліотеки є одним із чинників розвитку людського капіталу. У штаті Флорида було проведене ґрунтовне вивчення впливу публічних бібліотек на суспільство, основний акцент був зроблений на економічні аспекти проблеми, а саме – віддачу від фінансових вкладів в бібліотеки. Результати цього дослідження¹ засвідчили:

- в цілому віддача від вкладів з різних джерел в публічні бібліотеки Флориди складає 6,5 долара на 1 витрачений долар;
- кожні 6,5 тис. доларів, вкладені в бібліотеки з державних джерел, створюють одне додаткове робоче місце, а кожний долар збільшує місцевий валовий продукт на 9 доларів та підвищує заробітну плату на 13 доларів.

Отже, сучасна якісна бібліотечна система має стратегічно важливе значення держави і відіграє важливу роль, як в економічному розвитку країни, так і розвитку людського капіталу.

1 - Марчак Т.Ф. Бібліотечна освіта та професія за кордоном // Доступно з: http://lib.khnu.km.ua/about_library/naukova_robota/2013/mar_bib.htm

1. Аналіз наявного стану системи публічних бібліотек в Україні

1.1. Законодавче поле

Закон України «Про бібліотеки та бібліотечну справу»², введений в дію у 1995 році. Основний закон, який регулює діяльність бібліотек в Україні. У Законі визначено, що бібліотека – це «інформаційний, культурний, освітній заклад (установа, організація) або структурний підрозділ, що має упорядкований фонд документів, доступ до інших джерел інформації та головним завданням якого є забезпечення інформаційних, науково-дослідних, освітніх, культурних та інших потреб користувачів бібліотеки». Законом також визначені основні засади державної політики в галузі бібліотечної справи, бібліотечну систему України та види бібліотек, порядок створення, ліквідації та реорганізації бібліотек, обов'язки та права бібліотек і користувачів бібліотек, засади управління бібліотечною

справою та фінансування бібліотек. Постанова Кабінету Міністрів України «Про мінімальні соціальні нормативи забезпечення населення публічними бібліотеками в Україні»³ від 30 травня 1997 року, в частині сільських бібліотек, визначає, що:

- питання про наявність бібліотеки в населених пунктах з населенням до 500 мешканців вирішує відповідний орган місцевого самоврядування;
- у населених пунктах з кількістю жителів від 500 чоловік до 3 тисяч чоловік повинна діяти як мінімум одна загальнодоступна бібліотека на території сільської (селищної) ради; у населених пунктах з числом жителів понад 3 тисячі осіб – одна бібліотека на 3-5 тис. осіб.

2 - Закон України «Про бібліотеки і бібліотечну справу» // Доступно з: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/32/95-%D0%B2%D1%80>

3 – Постанова Кабінету Міністрів України від 30 травня 1997 р. №510 «Про мінімальні соціальні нормативи забезпечення населення публічними бібліотеками в Україні» // Доступно з: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/510-97-%D0%BF>

1.2. Стратегії розвитку

На національному рівні

Концепція державної цільової програми підтримки та розвитку читання на період до 2015 року⁴, схвалена у вересні 2009 року Кабінетом Міністрів України, передбачала реалізацію трьох ключових завдань:

- розвиток заінтересованості громадян, особливо молоді, у користуванні друкованою книгою як джерелом інформації;
- заохочення громадян, насамперед дітей та юнацтва, до систематичного читання;
- підвищення рівня читацької компетентності населення.

Фінансування Програми планувалося здійснювати за рахунок коштів державного та місцевих бюджетів, а також інших джерел. Однак, жодні цифри у документі не були вказані. У квітні 2013 року ця концепція втратила чинність, хоч була розрахована до 2015 року.

Концепція Державної цільової національно-культурної програми популяризації вітчизняної видавничої продукції та читання на 2014-2018 роки⁵ була схвалена урядом 10 квітня 2013 року на заміну попередньої кон-

цепції. У сфері бібліотечної справи документ передбачав такі заходи:

- розробити оптимальний механізм визначення потреби публічних бібліотек в асортименті видань, а отже, систематично поповнювати бібліотечні фонди необхідною вітчизняною видавничою продукцією;
- підвищити попит населення на послуги бібліотек;
- розробити та встановити у бібліотеках програмне забезпечення «Електронний каталог «Бібліотека»;
- централізовано купувати літературу для поповнення фондів публічних бібліотек.

На реалізацію вказаних заходів планувалося виділити 550,56 млн. грн., у тому числі з державного бюджету – 272,04 млн. грн., місцевих бюджетів – 78,2 млн. грн, інших джерел – 200,33 млн. грн.

Менш, ніж за рік, зазначена Концепція втратила чинність згідно з постановою Уряду № 71 від 5 березня 2014 року.

4 – Розпорядження Кабінету Міністрів України від 30 вересня 2009 р. №1228-р «Про схвалення Концепції Державної цільової програми підтримки та розвитку читання на період до 2015 року» // Доступно з: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/1228-2009-%D1%80>

5 – Розпорядження Кабінету Міністрів України від 10 квітня 2013 р. №257-р «Про схвалення Концепції Державної цільової національно-культурної програми популяризації вітчизняної видавничої продукції та читання на 2014-2018 роки» // Доступно з: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/257-2013-%D1%80>

На регіональному рівні

На регіональному рівні, зокрема у Львівській області, розвиток бібліотечної мережі на рівні стратегічних документів представлений дуже опосередковано. Так, у Стратегії розвитку Львівської області до 2015 року⁶ – в стратегічній цілі 4 «Львівщина – регіон чистого та привабливого навколишнього середовища, культури, туризму і рекреації» завдання операційної цілі 4.2. «Підтримка сучасного і традиційного мистецтва на Львівщині, її культурного потенціалу та багатонаціональних традицій» в певній мірі можна було трак-

тувати в контексті розвитку публічних бібліотек, а саме «забезпечувати всебічний доступ до культурних надбань, сприяти формуванню високих духовних запитів громадян, поліпшенню умов творчої діяльності, зміцненню позитивного культурно-мистецького іміджу Львівщини в Україні та за її межами». Однак в практичному вимірі це залишалось декларацією, оскільки конкретні заходи щодо реалізації цього завдання не проводились, а підтримка бібліотек традиційно здійснювалась через щорічні обласні програми поповнення бібліотечних фондів.

1.3. Інфраструктура публічних бібліотек в Україні

На національному рівні

В Україні станом на 2013 рік (у 2014 році вже не враховувалися тимчасово окуповані території) за даними статистичного збірника⁷ «Бібліотечна Україна в цифрах» нараховувалося 39 715 бібліотек, з них 17 995 – публічних, 20 138 – освітянських бібліотек всіх рівнів. Упродовж останніх років загальна кількість публічних бібліотек дещо скоротилася (на 248 одиниць), що складає 1,38%.

У 2014 році на виконання доручення Міністерства культури України від 29.07.2014 № 398/9-2/15-14 щодо вивчення стану публічних бібліотек України державної та комунальної власності була проведена паспортизація публічних бібліотек України. Паспортизацією були охоплені 15 974 публічні бібліотеки комунальної форми власності – обласні, міські, районні (районні в містах), сільські, селищні, в т. ч. централізовані бібліотечні системи, 22-х регіонів

6 – Стратегія розвитку Львівської області до 2015 року // Доступно з: http://dp.lviv.ua/files/strategic_aims.pdf

7 – Бібліотечна Україна в цифрах (2013-2014) / Статистичний збірник // Доступно з: <http://profy.nplu.org/articles.php?lng=uk&pg=7460>

Україні і м. Києва (без врахування АР Крим, Донецької та Луганської областей та м. Севастополь). За узагальненими результатами паспортизації⁸ встановлено, що станом на 1 серпня 2014 року 13 969 населених пунктів (53% від загальної кількості) мали публічні бібліотеки, в т. ч. у сільській місцевості – 13 050. При цьому мешканці 9 963 (38%) населених пунктів не отримували бібліотечного обслуговування.

На регіональному рівні (Львівська область)

У Львівській області станом на початок 2015 року нараховувалось 1 327 публічних бібліотек, в т. ч. у сільській місцевості – 1 143. У 2014 році, в порівнянні із 2009 роком, мережа публічних бібліотек скоротилася на 6 одиниць, в тому числі на 3 бібліотеки стало менше у сільській місцевості. Отже, скорочення кількості публічних бібліотек у Львівській області впродовж останніх років було незначним, і становить 0,45%.

8 – Талалаєвська М. На шляху до інституціональної модернізації публічних бібліотек: результати паспортизації // Журнал «Бібліотечна планета». – № 2 (68), 2015. - с. 9-15

2. Ознаки проблеми

Брак коштів. За даними Кабінету Міністрів України «залишковий принцип фінансування культури та кризові явища останніх років створили ряд негативних тенденцій, а саме: 32% сільських населених пунктів не мають доступу до бібліотечних послуг; мережа публічних бібліотек за 2012-2014 роки скоротилася на 8%; 30% працівників галузі працюють неповний робочий день, серед сільських бібліотекарів такий показник становить 50%»⁹. Брак коштів на бібліотечну сферу призводить до незадовільного рівня заробітних плат бібліотечних фахівців, недостатнього рівня поповнення бібліотечних фондів, низького рівня комп'ютеризації публічних бібліотек, особливо у сільській місцевості, скорочення кількості годин роботи публічних бібліотек.

Приховане закриття бібліотек. У Звіті про періодичне відстеження результативності

Закону України «Про внесення змін до Закону України «Про бібліотеки та бібліотечну справу», який у травні 2015 року підготував Віце-Прем'єр-Міністр – Міністр культури В'ячеслав Кириленко зазначено, що в Україні «відбуваються приховані процеси закриття бібліотек, так званих «тимчасово не працюючих» з різних причин. На жаль, дані досліджень не дають відповіді на питання про часовий період закриття бібліотек, причини закриття, матеріальну відповідальність за бібліотечне майно тощо»¹⁰.

Публічні заяви бібліотекарів. У 2015-2016 роках почастишали заклики бібліотекарів щодо збереження мережі публічних бібліотек, як ключових інституцій українського суспільства, в процесі реформ і недопущення неконтрольованого процесу закриття бібліотек.

Так, Тернопільське обласне відділення Української бібліотечної асоціації звернуло-

9 – Розпорядження Кабінету Міністрів України від 27 травня 2016 р. № 418-р «Про затвердження плану пріоритетних дій Уряду на 2016 рік» // Доступно з: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/418-2016-%D1%80/para%6#n6>

10 – Звіт про періодичне відстеження результативності Закону України «Про внесення змін до Закону України «Про бібліотеки та бібліотечну справу» // Доступно з: http://mincult.kmu.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=244955527&cat_id=244945913

ся до органів державної влади та органів місцевого самоврядування Тернопільщини із заявою щодо мети, завдань, змісту й дотримання норм законодавства в рішеннях, які стосуються організації надання бібліотечних послуг в умовах об'єднаних територіальних громад. В заяві «настійливо рекомендуємо зберегти й надати перевагу усталеній та ефективній системі організації бібліотечної мережі, а саме централізованим бібліотечним системам, змобілізувати фінансові ресурси громад для утримання центральних бібліотек регіонів, виявити розуміння та докласти максимум зусиль для збереження якісного кадрового потенціалу бібліотек»¹¹.

У Маніфесті Української бібліотечної асоціації¹² сказано, що «криза в українському суспільстві зачепила усі, без винятку, сфери суспільного життя і торкнулася кожного громадянина і мешканця України. Аби подолати кризу та розпочати процес сталого розвитку, українському суспільству необхідно провести структурні реформи. У цій ситуації важливим є бачення місії та ролі бібліотек як соціокомунікаційних інституцій, що сповідують і захищають демократичні цінності, сприяють доступності інформації і заперечують цензуру, сприяють збереженню та доступу до культурних і духовних цінностей українського народу і народів світу, які зберігаються у національних та інших бібліотеках України».

11 – Бібліотекарі Тернопільщини вимагають у чиновників зайнятися проблемами книгозбірень // Доступно з: <http://beztaby.te.ua/novini-ternopilshchini/bibliotekari-ternopilshchini-vimagaiut-u-chinovnikiv-zainiatisia-problemami-knigozbireny>

12 – Маніфест Української бібліотечної асоціації «Бібліотеки в умовах кризи» // Доступно з: http://ula.org.ua/images/documents/3133/manifest_last.pdf

3. Постановка проблеми, мета і методи дослідження

Постановка проблеми

Незадовільний процес реформування бібліотек, що призводить до подальшого зубожіння та руйнування бібліотечної галузі.

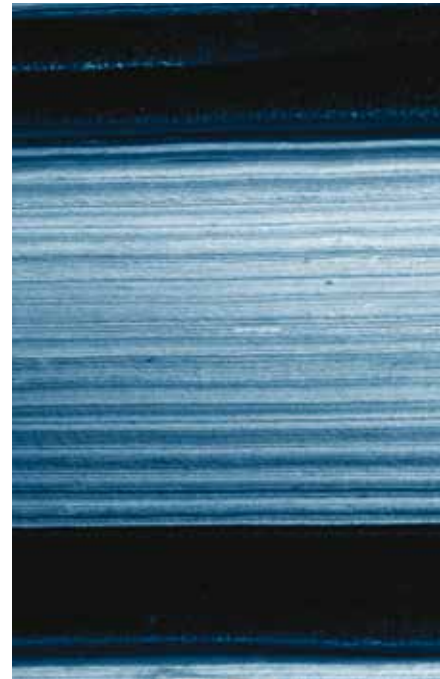
Мета дослідження

Оцінити стан процесу реформування бібліотечної галузі на національному та регіональному (на прикладі Львівщини) рівнях, порівняти із досвідом Республіки Польща та запропонувати альтернативні моделі реформування бібліотек.

Методи дослідження

У дослідженні використані такі методи:

1. Аналіз документів (*законодавчих актів, стратегічних документів, бюджетів різних рівнів*).
2. Порівняння діяльності бібліотечних систем України та Республіки Польща.
3. Моделювання різних варіантів реформування бібліотечної галузі в Україні.

4. Наслідки невирішення проблеми

У випадку подальшого затягування із реформуванням бібліотечної галузі в Україні може відбутися неконтрольований процес скорочення мережі публічних бібліотек у сільській місцевості, так звана «оптимізація», внаслідок чого значна частина мешканців громад буде позбавлена доступу до отримання бібліотечних послуг. Різде скорочення мережі публічних бібліотек у сільській місце-

вості матиме такі негативні наслідки:

- скорочення значної кількості бібліотечних працівників, що, в свою чергу, може викликати соціальні протести;
- втрата підготовлених фахових працівників;
- втрата приміщень бібліотек.

Із стратегічної точки зору – втрата потенціалу розвитку людського капіталу.

5. Аналіз стейкхолдерів

В контексті зазначеної постановки проблеми важливо здійснити аналіз позицій стейкхолдерів щодо питання реформування

системи публічних бібліотек України. Аналіз стейкхолдерів поданий у таблиці 1.

Таблиця 1

Стейкхолдер		Інтерес	Ступінь впливу
Міністерство культури України		Зацікавлене у реформуванні бібліотечної системи, створенні дієвих стратегічних документів розвитку бібліотечної галузі	<ol style="list-style-type: none"> 1) розробляє стратегічні та нормативні документи 2) формує бачення шляхів реформування
Верховна Рада України		Зацікавлена у законодавчому забезпеченні процесу реформ. При цьому реформа бібліотечної галузі не вважається пріоритетною	<ol style="list-style-type: none"> 1) ухвалює та вносить зміни в закони 2) затверджує Державний бюджет України, з якого фінансуються державні програми, в тому числі щодо бібліотечної справи
Органи місцевого самоврядування	Обласні ради	Зацікавлені у сталому функціонуванні бібліотечної мережі області та поповненні бібліотечних фондів	<ol style="list-style-type: none"> 1) затверджують рівень фінансування обласних бібліотек 2) затверджують програми поповнення бібліотечних фондів публічних бібліотек, інші програми, які можуть стосуватися бібліотечної справи
	Районні ради	Зацікавлені у сталому функціонуванні публічних бібліотек району	<ol style="list-style-type: none"> 1) затверджують рівень фінансування районних централізованих бібліотечних систем 2) здійснюють безпосереднє управління сільськими публічними бібліотеками
	Голови та ради об'єднаних територіальних громад (ОТГ)	Зацікавлені у зменшенні витрат на мережу публічних бібліотек, але водночас – у підвищенні якості надання бібліотечних послуг, оскільки несуть безпосередню відповідальність перед мешканцями громади	<ol style="list-style-type: none"> 1) затверджують рівень фінансування публічних бібліотек, що передаються у відання ОТГ 2) здійснюють безпосереднє управління переданими у відання ОТГ бібліотеками

Стейкхолдер	Інтерес	Ступінь впливу
Працівники публічних бібліотек та їх асоціації	Зацікавлені у збереженні наявної бібліотечної мережі, власних робочих місць, збільшенні фінансування бібліотек	<ol style="list-style-type: none"> 1) частково впливають на формування державної політики через маніфести, звернення, вироблення пропозицій 2) через безпосередній контакт з мешканцями можуть впливати на політику органів місцевого самоврядування
Користувачі бібліотек	Зацікавлені в отриманні якомога ширшого переліку якісних послуг, що надаються бібліотеками	<ol style="list-style-type: none"> 1) мають опосередкований вплив а вироблення державної політики через участь у виборах та публічні заходи (публічні слухання, дебати тощо) 2) сплачують податки, з яких фінансуються бібліотеки усіх рівнів підпорядкування

6. Причини проблеми

- 1 Зміни у законодавстві не окреслили напрямків комплексного реформування бібліотечної галузі в умовах децентралізації.
- 2 Декларативний характер стратегічних документів.
- 3 Низька спроможність державних і регіональних програм підтримки публічних бібліотек.

7. Аналіз причин

7.1. Зміни у законодавстві не окреслили напрямків комплексного реформування бібліотечної галузі в умовах децентралізації

У світлі реформ усіх сфер суспільного життя, реалізація яких з більшим чи меншим успіхом розпочалася в Україні у 2014 році, постало питання щодо шляхів реформування системи публічних бібліотек України. Після того, як 5 лютого 2015 року набув чинності Закон «Про добровільне об'єднання територіальних громад»¹³, стартувала реформа адміністративно-територіального устрою та системи місцевого самоврядування, яка передбачає перерозподіл владних повноважень та фінансових ресурсів на користь органів місцевого самоврядування базового рівня. Ще раніше, 28 грудня 2014 року, відбулась так звана бюджетна реформа – набув чинності Закон «Про внесення змін до Бюджетного кодексу України щодо реформи міжбюджетних відносин»¹⁴, один із пунктів якого передбачає, що фінансування бібліотек, розміщених на території об'єднаної територіальної громади, здійснюватиметься за рахунок коштів бюджету об'єднаної територіальної громади.

Як було зазначено в підпункті 1.1 пункту 1 даного дослідження, мережа публічних бібліотек в Україні послугується документами 20-річної давності (*Закон України «Про бібліотеки та бібліотечну справу» від 1995 року та Постанова Кабінету Міністрів України «Про мінімальні соціальні нормативи забезпечення населення публічними бібліотеками в Україні» від 1997 року*).

У 2015-2016 роках був внесений ряд змін у Закон «Про бібліотеки та бібліотечну справу», зокрема:

- **Закон від 24.12.2015 № 911-VIII** визначив додаткові джерела фінансування закладів культури. Зокрема, у попередній версії Закону зазначалося «додаткове фінансування бібліотек може здійснюватися:
 - за рахунок коштів фізичних та юридичних осіб, у тому числі іноземних,
 - за рахунок коштів, одержаних

13 – Закон України «Про добровільне об'єднання територіальних громад» // Доступно з: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/157-19>

14 – Закон України «Про внесення змін до Бюджетного кодексу України щодо реформи міжбюджетних відносин» // Доступно з: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/79-19/page>

- бібліотеками від господарської діяльності,
- надання бібліотеками платних послуг,
- пожертвувань,
- інших джерел, не заборонених законодавством».

Відповідно до внесених змін, цей перелік був розширений. Відтепер додаткове фінансування бібліотек державної і комунальної форм власності може здійснюватися за рахунок:

- коштів, що надходять від господарської діяльності, надання платних послуг;
- коштів, одержаних за роботи (послуги), виконані на замовлення підприємств, установ, організацій та фізичних осіб;
- доходів від надання в оренду приміщень, споруд, обладнання;
- грантів, благодійних внесків, добровільних пожертвувань, грошових внесків, матеріальних цінностей, одержаних від фізичних і юридичних осіб, у т. ч. іноземних;
- коштів, отриманих бібліотеками як відсотки на залишок власних надходжень, отриманих як плата за послуги, що надаються ними згідно

з основною діяльністю, благодійні внески та гранти, і розміщених на поточних рахунках, відкритих в банках державного сектору;

- інших не заборонених законодавством джерел¹⁵.

- **Закон від 25.12.2015 № 927-VIII** покликаний розширити доступ сліпих, осіб з порушеннями зору та осіб з дислексією до творів, виданих у спеціальному форматі через мережу публічних бібліотек¹⁶.
- **Закон від 28.01.2016 № 954-VIII** передбачає заснування Українського інституту книги, який відповідно до Закону є «державною установою, що належить до сфери управління центрального органу виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сферах культури та мистецтв» і має своєю метою підтримку книговидавничої справи, популяризацію читання, стимулювання перекладацької справи, популяризацію української літератури в світі. Також, відповідно до Закону, через Український інститут книги може здійснюватися додаткове фінансування публічних бібліотек «за рахунок коштів Державного бюджету України відповідно до Плану розвитку культури на відповідний рік, а також відповідно

¹⁵ – Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України» // Доступно з: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/911-19/paran110#n110>

¹⁶ – Закон України «Про внесення змін до деяких законів України щодо розширення доступу сліпих, осіб з порушеннями зору та осіб з дислексією до творів, виданих у спеціальному форматі» // Доступно з: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/927-19/paran110#n110>

до державних програм, виконання яких покладено на центральний орган виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сферах культури та мистецтв, та/або за рахунок коштів, отриманих Українським інститутом книги як гранти, пожертви, дарунки тощо з цільовим призначенням на фінансування публічних бібліотек»¹⁷.

- **Закон від 28.01.2016 № 955-VIII** визначив, що керівники державних та комунальних бібліотек, керівники централізованих бібліотечних систем призначаються на посаду шляхом укладення з ними контракту на п'ять років за результатами конкурсу.

17 – Закон України «Про внесення змін до деяких законів України щодо вдосконалення системи державного управління у книговидавничій сфері» // Доступно з: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/954-19/paranb#n6>

Попередні висновки

- 1 **Зміни, які були внесені у законодавство, щодо системи публічних бібліотек в Україні упродовж 2015-2016 років не окреслили напрямків комплексного реформування бібліотечної галузі в умовах реформи адміністративно-територіального устрою та системи місцевого самоврядування.**
- 2 **Найвагомішою зміною до Закону «Про бібліотеки та бібліотечну справу» стала нова редакція статті 26, в якій додаткове фінансування бібліотек України можливе через Український інститут книги, який мав би поєднати книговидання і бібліотечну справу.**
- 3 **Результативність новоутвореної інституції – Українського інституту книги, в значній мірі буде визначатись механізмами співпраці Інституту з Міністерством культури та органами місцевого самоврядуванням.**

7.2. Декларативний характер стратегічних документів

На національному рівні

Як було зазначено в підпункті 1.2 пункту 1 даного дослідження, в період з 2009 по 2014 рік були розроблені кілька концепцій (до 2015 року та до 2018 року) державних цільових програм підтримки та розвитку читання, які стосувались публічних бібліотек. Однак жодна з цих програм не запрацювала з огляду на відсутність фінансування.

Концепція якісних змін бібліотек задля забезпечення сталого розвитку України (до 2025 року)¹⁸ була розроблена у квітні 2015 році міжвідомчою робочою групою, до якої увійшли представники Міністерства культури, Національної парламентської бібліотеки, Української бібліотечної асоціації, Національної бібліотеки України імені Вернадського. Серед ключових пріоритетів, які стосуються публічних бібліотек можна виділити такі:

- удосконалення нормативно-правової бази, яка стосується діяльності бібліотек;

- удосконалення та врегулювання стандартів бібліотечно-інформаційної галузі відповідно до міжнародних;
- створення системи гарантованого бюджетного фінансування основних бібліотечних послуг і реформування механізмів отримання та використання надходжень з інших джерел фінансування;
- створення нової архітектури інтегрованої бібліотечної мережі країни на основі універсального доступу та економічної доцільності;
- модернізація матеріально-технічної бази та інформаційно-технологічної інфраструктури бібліотек відповідно до європейських стандартів;
- розвиток читання через систему соціального партнерства.

На основі цієї Концепції була розроблена Стратегія розвитку бібліотечної справи в Україні до 2025 року.

¹⁸ – Концепція якісних змін бібліотек задля забезпечення сталого розвитку України (до 2025 року) // Доступно з: <http://ula.org.ua/ua/news/3090-kontsepsiia-iaikisnykh-zmin-bibliotek-zadlia-zabezpechennia-staloho-rozvytku-ukrainy-do-2025-roku>

Концепція державної політики щодо розвитку національної видавничої справи та популяризації читання на період до 2020 року¹⁹ була ухвалена Урядом у лютому 2016 року. Концепція передбачає, що:

- до 2020 року річна кількість відвідувачів бібліотек зросте на 25%;
- буде розроблений оптимальний механізм визначення потреби публічних бібліотек в асортименті видань та систематичному поповненню бібліотечних

фондів необхідною вітчизняною видавничою продукцією.

Як зазначено у Концепції «фінансування заходів з реалізації Концепції здійснюватиметься в межах загального обсягу державного замовлення на виробництво телерадіопрограм та випуск видавничої продукції, а також за рахунок коштів суб'єктів видавничої справи». Тобто Концепція не отримає окремого фінансування з Державного бюджету України.

Для порівняння, у Республіці Польща в 2015 році Уряд затвердив «Народну програму розвитку читання»²⁰. Програма передбачає фінансування з державного бюджету у розмірі 435 млн злотих (2,7 млрд. гривень по курсу НБУ на кінець 2015 року), або 87 млн. злотих на рік (540 млн. гривень). Визначені такі пріоритети даної програми:

- підвищення затребуваності бібліотек через збільшення частки книжкових новинок;
- підвищення доступності книг, журналів, мультимедіа;
- коригування базової інфраструктури публічних бібліотек до мінливих потреб і стандартів;
- розвиток нових функцій бібліотек, в тому числі тих, що слугують підвищенню комп'ютерної грамотності населення;
- підвищення привабливості бібліотечних послуг через відповідне бібліотечне обладнання;
- пристосування інфраструктури бібліотек до потреб інвалідів;

- підвищення привабливості шкільних і публічних бібліотек через збільшення частки книжкових новинок;
- підвищення доступності книг в шкільних та педагогічних бібліотеках;
- розвиток співробітництва між школами і публічними бібліотеками.

Програма спрямована на реалізацію конкретних проектів за чітко вказаними пріоритетами, має гарантоване фінансування, передбачає конкретні критерії, відповідно до яких бібліотеки мають право реалізовувати проекти в рамках програми.

19 – Розпорядження Кабінету Міністрів України від 24 лютого 2016 р. № 111-р «Про схвалення Концепції державної політики щодо розвитку національної видавничої справи та популяризації читання на період до 2020 року» // Доступно з: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/111-2016-%D1%80>

20 – Program Wieloletni Narodowy Program Rozwoju Czytelnictwa // Доступно з: <https://men.gov.pl/finansowanie-edukacji/narodowy-program-rozwoju-czytelnictwa/akty-prawne.html>

Угода про Коаліцію депутатських фракцій «Європейська Україна»²¹ від 27 листопада 2014 року у сфері бібліотечної справи (пункт «Культурний прос тір, інформаційна політика») також декларувала здійснити заходи щодо розвитку бібліотек, зокрема:

- оптимізацію, модернізацію, комп'ютеризацію та охоплення широкосмуговим Інтернетом мережі бібліотек, книжкові фонди яких будуть належним чином оновлені, а приміщення зможуть використовуватися для проведення культурно-мистецьких заходів;
- переведення в цифровий формат і відкриття для загального доступу в мережі Інтернет книг і документів, що зберігаються у бібліотеках і архівах. Залучення до виконання цієї роботи необхідних коштів, техніки та фахівців.

Станом на сьогодні підстав говорити про реалізацію на практиці задекларованих кроків немає, хоча частину цих заходів було передбачено реалізувати Державною стратегією регіонального розвитку до 2020 року.

Державна стратегія регіонального розвитку на період до 2020 року²² затверджена Кабінетом Міністрів України 6 серпня 2014

року. Стратегічна ціль «Територіальна соціально-економічна інтеграція і просторовий розвиток» включала операційні цілі, які стосуються бібліотечної справи, а саме:

- модернізація мережі бібліотек шляхом її інформатизації та формування єдиної електронної бібліотеки;
- використання ресурсу бібліотек для створення мережі розширених центрів надання культурних, освітніх та інших послуг (міні-кінотеатр, доступ до Інтернету, безоплатні друковані видання, семінари та навчання тощо), забезпечення надання бібліотеками в сільській місцевості та малих містах послуг з використанням Інтернету.

Однак в Плані заходів²³ на 2015-2017 роки з реалізації Державної стратегії регіонального розвитку на період до 2020 року (затверджений 7 жовтня 2015 року) відповідні заходи і джерела фінансування відсутні.

План дій Кабінету Міністрів України на 2016 рік (розпорядження Кабінету Міністрів України № 184-р)²⁴, затверджений 16 березня 2016 року, визначив ключові кроки Уряду у сфері реалізації понад 60-и реформ, які

21 - Угода про коаліцію депутатських фракцій «Європейська Україна» // Доступно з: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/n0001001-15>

22 - Державна стратегія регіонального розвитку на період до 2020 року // Доступно з: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/385-2014-%D0%BF>

23 - Постанова Кабінету Міністрів України «Деякі питання реалізації у 2015-2017 роках Державної стратегії регіонального розвитку на період до 2020 року» // Доступно з: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/821-2015-%D0%BF>

24 - Розпорядження Кабінету Міністрів України від 16 березня 2016 р. № 184-р «Про затвердження плану дій Кабінету Міністрів України на 2016 рік» // Доступно з: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/184-2016-%D1%80>

стартували в Україні у 2015 році. У бібліотечній сфері передбачалися виключно заходи законодавчо-нормативного характеру (таблиця 2).

Таблиця 2

Мета	Зміст заходу
Впровадження сучасної моделі надання бібліотечних послуг	розроблення та подання Кабінетові Міністрів України проекту Закону України «Про бібліотеки і бібліотечну справу» (нова редакція)
	розроблення та подання Кабінетові Міністрів України проекту розпорядження Кабінету Міністрів України «Про схвалення Стратегії розвитку бібліотечної справи до 2025 року «Якісні зміни бібліотек для забезпечення сталого розвитку України»
Створення для закладів культури додаткових можливостей щодо провадження самостійної господарської діяльності	розроблення та подання Кабінетові Міністрів України проекту постанови Кабінету Міністрів України «Про затвердження переліку платних послуг, які можуть надаватися закладами культури, заснованими на державній та комунальній формах власності»
Забезпечення державної підтримки національного культурного продукту	розроблення та подання Кабінетові Міністрів України проекту Закону України «Про внесення змін до Закону України «Про культуру»
Забезпечення доступу громадян до якісних культурних послуг	розроблення та подання Кабінетові Міністрів України проекту постанови Кабінету Міністрів України «Про стандарти забезпечення громадян культурними послугами («мінімальний культурний кошик»)»

Єдиним результатом виконання цього плану стало схвалення Стратегії розвитку бібліотечної справи до 2025 року «Якісні зміни бібліотек для забезпечення сталого розвитку України».

План дій Кабінету Міністрів України на 2016 рік у новій редакції²⁵ затверджений новопризначеним Урядом 27 травня 2016 року (розпорядження Кабінету Міністрів України № 418-р). У сфері бібліотечної справи у цьому документі визначена така мета – «Інвентаризація і оцінка стану наявних культурних закладів у селищах, селах, селищах міського типу, впро-

вадження нових моделей їх функціонування відповідно до потреб громад». Відповідно були розроблені цільові показники на 2016 рік – «Розроблення трьох-п'яти типових моделей функціонування місцевих культурних локацій і забезпечення їх пілотного впровадження», а також (як видно із таблиці 3) визначені кроки, які планується здійснити до кінця року.

Таблиця 3

Кроки	Обґрунтування
Ретельна інвентаризація і оцінка стану наявних закладів культури у селищах, селах, селищах міського типу. Перегляд загальних показників і індикаторів функціонування локальних культурних інституцій	з'ясування загальної картини стосовно закладів культури та перегляд загальних показників і індикаторів функціонування локальних культурних інституцій безпосередньо пов'язані із зміною функції культури
Розроблення диференційованих моделей культурних інституцій відповідно до потреб громад, розроблення механізму модернізації таких моделей	запровадження гнучких моделей осучаснення локальних закладів культури. Перелік таких моделей є невичерпним і постійно вдосконалюється. Розроблення ефективного механізму для перепрофілювання або оновлення локальних культурних інституцій. Сприяння діяльності неурядових інституцій, спрямованої на підтримку культурних ініціатив громад
Діалог з громадами і місцевими органами влади	забезпечення постійного діалогу, тренінгів, спілкування з громадами і місцевими органами влади, що дасть змогу підвищити рівень ініціативності місцевої влади

25 – Розпорядження Кабінету Міністрів України від 27 травня 2016 р. № 418-р «Про затвердження плану пріоритетних дій Уряду на 2016 рік» // Доступно з: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/418-2016-%D1%80/para#n6>

Стратегія розвитку бібліотечної справи в Україні до 2025 року²⁶ затверджена 25 березня 2016 року Кабінетом Міністрів України і розрахована на 10 років та поділена на 3 етапи: на 2 роки – коротка стратегія, середньострокова перспектива – на 5 років і весь документ на 10 років.

Стратегія передбачає такі заходи:

- реалізувати програму з модернізації матеріально-технічної бази бібліотек;
- реалізувати програму інформатизації бібліотек;
- реалізувати програму Національної електронної бібліотеки України;
- реалізувати програму збереження бібліотечних фондів;
- реалізувати програму «Мобільні бібліотеки»;
- реалізувати проект єдиного універсального веб-порталу інформаційних ресурсів бібліотек України;
- розробити і запровадити загальнодержавну систему електронної доставки документів;
- приєднати зведений електронний каталог бібліотек України та електронні каталоги окремих бібліотек до світового

зведеного каталогу бібліотечних ресурсів (*WorldCat*).

Запропонована Стратегія має достатньо декларативний характер і не пропонує практичних механізмів її реалізації. У ній відсутній опис джерел фінансування на проведення реорганізації бібліотечної системи.

На регіональному рівні

Стратегія розвитку Львівської області на період до 2020 року²⁷ ухвалена в березні 2016 року Львівською обласною радою. У цій стратегії інтереси бібліотек дещо розширені у порівнянні із Стратегією розвитку Львівщини до 2015 року. Опосередковано до сфери інтересів бібліотек можна віднести такі цілі:

Стратегічна ціль 2: Якість життя

Операційна ціль 2.2: Комфортне середовище
Завдання 2.2.4. Відповідність соціальної інфраструктури потребам населення. Орієнтовні сфери реалізації проектів:

- Забезпечення реалізації проектів капітального будівництва інфраструктури потребам об'єктів соціальної інфраструктури, в т. ч. за рахунок коштів Державного фонду регіонального розвитку.

26 – Стратегія розвитку бібліотечної справи в Україні до 2025 року // Доступно з: http://mincult.kmu.gov.ua/control/publish/article?art_id=245072235

27 – Стратегія розвитку Львівської області на період до 2020 року // Доступно з: http://www.loda.gov.ua/upload/users_files/22/upload/STRATEGIYA-2020-04.pdf

Операційна ціль 2.3: Розвиток особистості
Завдання 2.3.3. Розвиток культури і народних традицій

Орієнтовні сфери реалізації проєктів:

- Впровадження сучасних інформаційних систем в музейно-культурну сферу.

Стратегічна ціль 4: Розвинуте село

Операційна ціль 4.2. Соціальні стандарти
Завдання 4.2.2. Оптимізація і розвиток соціальної інфраструктури у сільській місцевості

Орієнтовні сфери реалізації проєктів:

- Розвиток мережі та належне утримання

соціально-культурних об'єктів (*театри, музеї, будинки культури тощо*), організація та розвиток на їх базі культурно-мистецького життя громад.

- Інтеграція культурно-мистецьких заходів «місто-село».
- Створення умов для надання інших соціальних послуг населенню.

Результати виконання цієї Стратегії будуть визначатись якістю регіональних програм/проєктів, які увійдуть до Плану заходів реалізації стратегії на 2016-2018 роки, у т. ч. проєктів, які стосуються сільських публічних бібліотек.

Попередні висновки

- 1 Стратегічні документи, що стосуються мережі публічних бібліотек, які були напрацьовані упродовж 2015-2016 років як на національному, так і регіональному рівнях, носять декларативний характер і не передбачають конкретних обсягів та джерел фінансування тих чи інших заходів.
- 2 План дій Кабінету Міністрів України на 2016 рік, затверджений урядом В. Гройсмана, орієнтований на вирішення конкретних проблем бібліотек, однак заходи щодо їх вирішення мають виключно характер інвентаризації і оцінки наявних стану.
- 3 Розрахунок на розробку і реалізацію державних цільових програм підтримки бібліотечної галузі, яку пропонує Стратегія розвитку бібліотечної справи в Україні до 2025 року, малооптимістичний з огляду на незадовільну ситуацію щодо фінансування таких програм в останні роки.

7.3. Низька спроможність державних і регіональних програм підтримки сільських бібліотек

Аналіз програм розвитку бібліотечної справи в Україні засвідчив, що традиційно такі програми зводяться лише до поповнення бібліотечних фондів.

На національному рівні

Програма закупівлі українських книжок за кошти державного бюджету діє в Україні понад 10 років. Відповідальний за її реалізацію Державний комітет телебачення та радіомовлення. У Державному бюджеті на 2015 рік закладено 41,6 млн гривень, загальний наклад випущених книг склав 495,5 тисяч примірників.

У 2016 році на фінансування Програми було виділено 41,6 млн гривень з Державного бюджету. Ці кошти планувалось спрямувати на закупівлю 89-и найменувань українських книг загальним накладом 361,2 тисяч примірників.

На регіональному рівні

Програма поповнення бібліотечних фондів на 2015 рік²⁹. Обсяг фінансування Програми за рахунок коштів обласного бюджету становив 600,0 тис. грн. Ці кошти були повністю використані на придбання книг для бібліотек.

Програма поповнення бібліотечних фондів та бібліотечних проектів на 2016 рік³⁰. Обсяг фінансування Програми за рахунок коштів обласного бюджету становить 900,0 тис. грн., зокрема на такі статті:

- кошти на суму 600,0 тис. грн. використані на забезпечення обласних бібліотек мінімумом періодичних видань, на придбання літератури та електронних видань, а також для часткового поповнення фондів централізованих бібліотечних систем області та бібліотек української діаспори за кордоном. При

За даними офіційної статистики, у 2014 році в Україні без врахування тимчасово окупованих територій, книжковий фонд публічних бібліотек скоротився на понад 3 млн. примірників. Зокрема, нові надходження склали 2,6 млн. примірників, а вибуло 5,9 млн. примірників книг²⁸.

28 - Бібліотечна Україна в цифрах (2013-2014 рр.) / Статистичний збірник // Доступно з: <http://profy.nplu.org/articles.php?lng=uk&pg=7460>

29 - Рішення Львівської обласної ради № 1321 від 17 березня 2015 року «Про затвердження Програми Поповнення бібліотечних фондів на 2015 рік» // Доступно з: www.oblrada.lviv.ua/proekt/Rishennya/1321.doc

30 - Рішення Львівської обласної ради № 132 «Про затвердження Програми поповнення бібліотечних фондів та бібліотечних проектів на 2016 рік» // Доступно з: www.oblrada.lviv.ua/UserFiles/Image/docs/docs/132.doc

цьому 30% від виділених коштів скеровується на придбання книг, електронних видань та передплату окремих періодичних видань для централізованих бібліотечних систем області;

- кошти на суму 300 тис. грн. використані для проведення конкурсу на кращі бібліотеки області та закупівлю для них комп'ютерів чи іншого технічного обладнання.

Станом на 24 червня 2016 року проведена закупівля літератури на суму 198,6 тис. грн. та завершений конкурс бібліотечних проєктів, за підсумками якого із 117-и пропозицій від бібліотек області на придбання техніки для впровадження в практику нових творчих підходів визначені 22 переможці.

Програма проведення обласного конкурсу мікропроєктів місцевого розвитку у Львівській області. Метою Програми є сприяння територіальним громадам сіл, селищ, міст, у т. ч. об'єднаним, у вирішенні місцевих проблем та створенні умов для сталого розвитку шляхом проведення щорічного Конкурсу мікропроєктів місцевого розвитку, відповідно до пріоритетних напрямів Конкурсу з їх дофінансуванням за рахунок субвенції обласного бюджету місцевим бюджетам та коштів, залучених у межах програм міжнародної технічної допомоги.

Аналіз проєктів в період 2011-2015 роки засвідчив, що проєктів, орієнтованих на підтримку бібліотек не було жодного (!). Детальна інформація щодо підтриманих проєктів наведена в таблиці 4.

Аналіз проєктів в період 2011-2015 роки засвідчив, що проєктів, орієнтованих на підтримку бібліотек не було жодного (!). Детальна інформація щодо підтриманих проєктів наведена в таблиці 4.

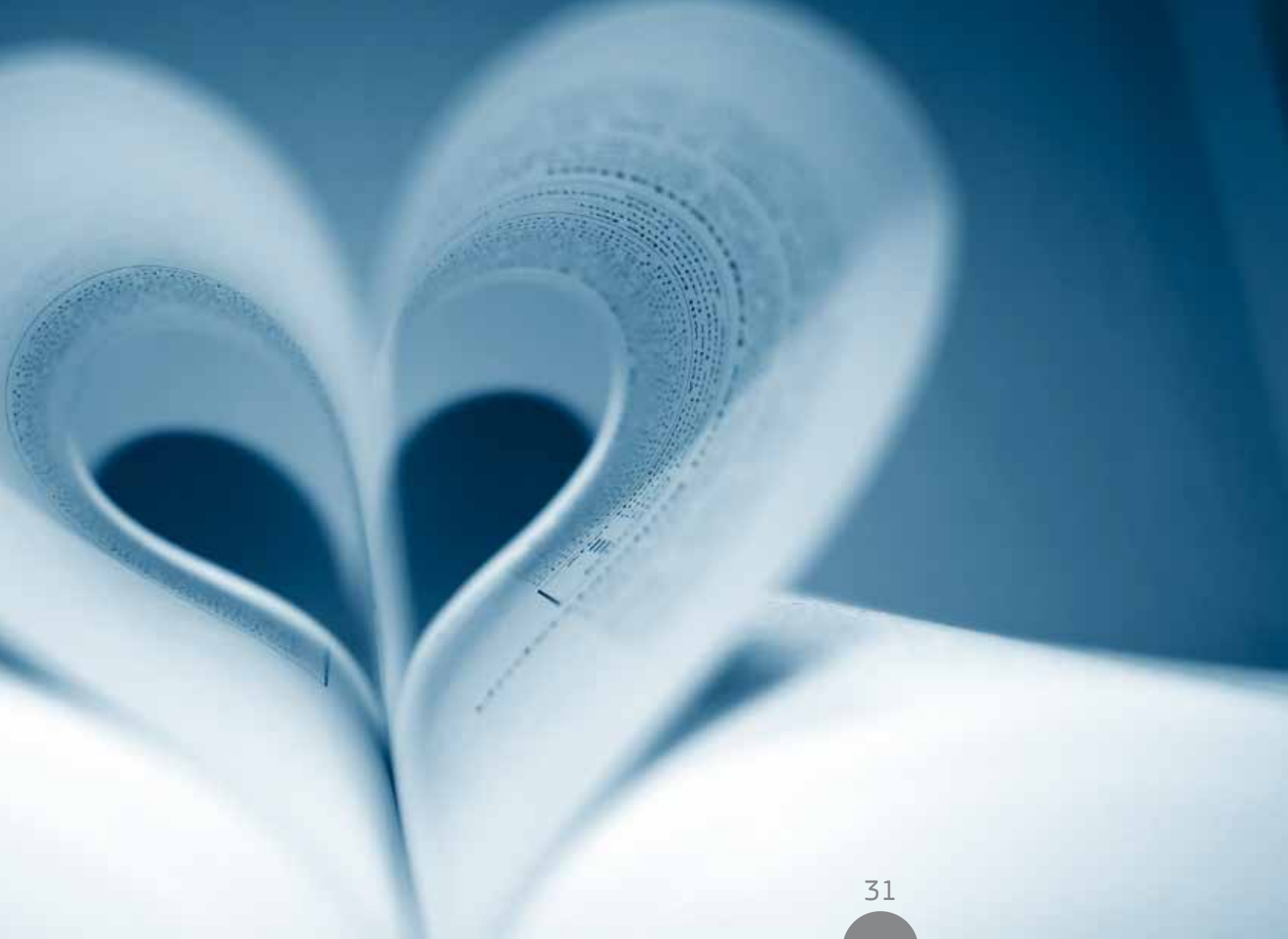
Таблиця 4

Роки	2011			2012			2013			2014-2015		
Заявки	Подані	Підтримані	%	Подані	Підтримані	%	Подані	Підтримані	%	Подані	Підтримані	%
Всього	68	20	29	165	91	55	429	95	22	357	240	67
в т.ч. за пріоритетами												
Народні доми	-	-	-	70	44	63	108	21	19	58	49	84
Освітні заклади	-	-	-	-	-	-	177	42	24	207	119	57
Інші пріоритети	-	-	-	95	47	49	144	32	22	92	72	78

Обсяг фінансування програми на 2016 рік складає 54 млн. грн. Станом на сьогодні оголошені 683 переможці. Однак результати бібліотечних проектів і надалі залишаються незначними – із 1429 заявок від бібліотек були подані лише 14(!), з яких лише 4 мікропроекти були підтримані.

Попередні висновки

- 1 Традиційно державні і регіональні програми розвитку бібліотечної справи зводяться лише до поповнення бібліотечних фондів.
- 2 Коштів державних та обласних програм недостатньо для того, щоб вчасно і в повному об'ємі поповнювати фонди публічних бібліотек, тому спостерігається скорочення цих фондів.
- 3 На прикладі Львівської області можна спостерігати, що громади не беруть активної участі у підтримці сільських бібліотек через регіональні програми розвитку, віддаючи перевагу іншим пріоритетам, зокрема освіті та народним домам.

8. Порівняння мереж публічних бібліотек в сільській місцевості України і Республіки Польща на прикладі Львівської області та Підкарпатського воєводства

При здійсненні реформи адміністративно-територіального устрою та системи місцевого самоврядування Україна багато в чому опирається на польський досвід. Крім того, Польща має спільний кордон із Львівською областю, що дозволяє порівнювати між собою багато аспектів розвитку тих чи інших сфер суспільного життя.

Для подальшого вибору моделі мережі публічних бібліотек в сільській місцевості в Україні доцільно порівняти наявну інфраструктуру сільських бібліотек та їх фінансування в Україні та Польщі на прикладі окремих повітів Підкарпатського воєводства та окремих районів Львівської області.

Порівняння наявної бібліотечної мережі Львівської області та Підкарпатського воєводства

Для порівняння були взяті три райони Львівської області та три повіти Підкарпатського воєводства з таких міркувань:

- Жешувський повіт, який розташований навколо адміністративного центру воєводства, та Пустомитівський район, розташований навколо обласного центру.

- Перемишльський повіт та Яворівський район, які частково межують між собою.
- Бещадський повіт та Турківський район, як дві суто гірські адміністративно-територіальні одиниці.

Результати порівняння представлені у таблиці 5.

Таблиця 5

	Жешувський повіт	Пустомитівський район	Перемишльський повіт	Яворівський район	Бещадський повіт	Турківський район
Населення	164 093	116 614	72 577	124 835	22 154	49 864
Кількість бібліотек	67	63	36	67	12	56
Середня кількість населення на 1 бібліотеку	2449	1851	2016	1863	1846	890
Кількість гмін/сільських рад	14	41	10	31	3	33
Середня кількість бібліотек на 1 гміну/сільраду	4,8	1,5	3,6	2,2	4	1,7
Кількість населених пунктів	116	104	166	138	79	67
Середня кількість населених пунктів на 1 бібліотеку	1,7	1,7	4,6	2,1	6,6	1,2

Як видно із *таблиці 5*:

У Жешувському повіті та Пустомитівському районі майже однакова кількість бібліотек, при цьому в Жешувському повіті у півтора рази більше населення. Відтак на одну бібліотеку у Жешувському повіті припадає 2 449 мешканців, у Пустомитівському районі – 1 851. При цьому середня кількість населених пунктів на 1 бібліотеку однакова.

У Перемишльському повіті на 1 бібліотеку припадає 2 016 мешканців, в той час як у Яворівському районі – 1 863. При цьому в Перемишльському повіті 1 бібліотека при-

падає на 4-5 населених пункти, а в Яворівському районі бібліотека розташована у кожному другому населеному пункті.

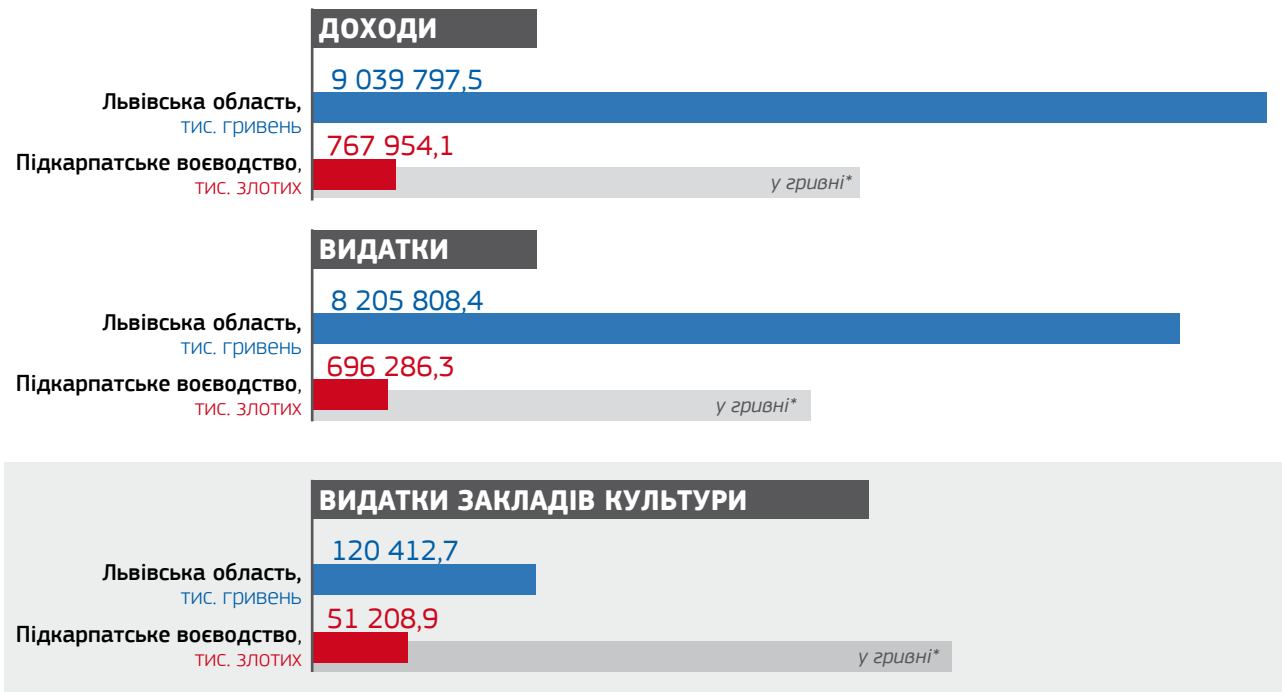
У Турківському районі кількість населення вдвічі більша, ніж у Бещадському повіті, а кількість бібліотек більша майже у 5 разів. На одну бібліотеку в Бещадському повіті припадає в середньому 1 846 мешканців, а в Турківському районі – 890 мешканців. При цьому в Бещадському повіті 1 бібліотека припадає на 6-7 населених пунктів, а в Турківському районі бібліотека присутня майже у кожному населеному пункті.

Структура фінансування сільських бібліотек

Регіональний рівень

Графік 6 демонструє співставлення бюджетів Львівської області³¹ та Підкарпатсько-го воєводства³² на 2016 рік в частині видатків на культуру та бібліотек зокрема.

Графік 6

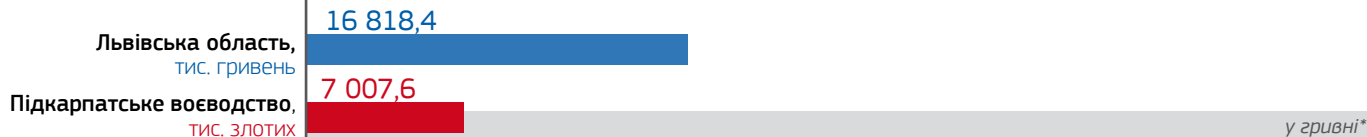

31 - Рішення Львівської обласної ради № 47 від 12 січня 2016 року «Про обласний бюджет Львівської області на 2016 рік» // Доступно з: http://www.loda.gov.ua/dep_rishennya-pro-oblasnyj-byudzhet

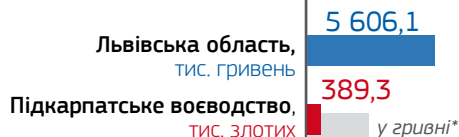
32 - Uchwała nr xvii / 312/ 15 sejmiku Województwa Podkarpackiego z dnia 28 grudnia 2015r. w sprawie budżetu Województwa Podkarpackiego na 2016 r. // Доступно з: <http://www.bip.podkarpackie.pl/index.php/budzet-i-mienie/budzet-województwa>

* 1 злотий = 6,73 грн, згідно курсу НБУ від 10.10.2016

В Т. Ч. ВИДАТКИ БІБЛІОТЕК

СЕРЕДНІ ВИДАТКИ НА 1 БІБЛІОТЕКУ

ЧАСТКА ВИДАТКІВ НА КУЛЬТУРУ У ЗАГАЛЬНІЙ ВИДАТКОВІЙ ЧАСТИНІ БЮДЖЕТУ

У Т. Ч. ЧАСТКА ВИДАТКІВ НА БІБЛІОТЕКИ У ЗАГАЛЬНІЙ ВИДАТКОВІЙ ЧАСТИНІ БЮДЖЕТУ

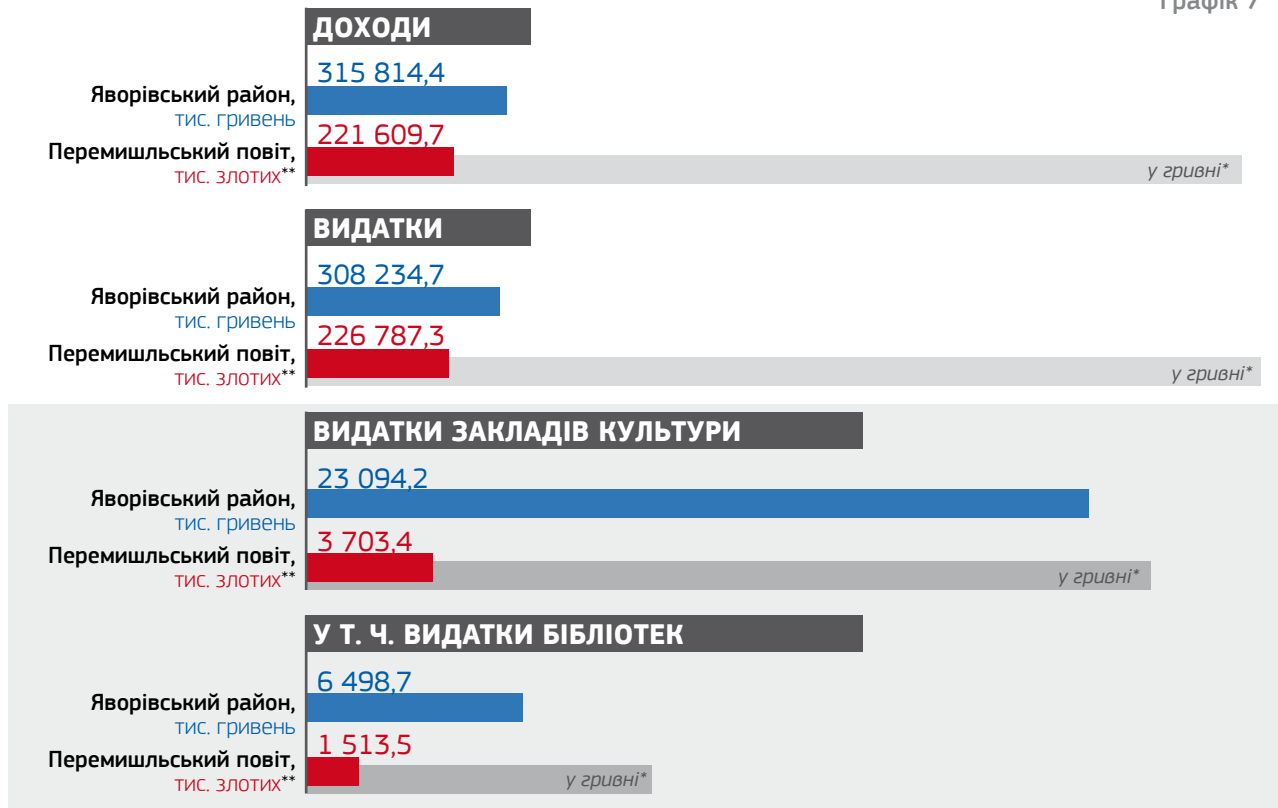
У воєводському бюджеті частка видатків на культуру та на воєводські бібліотеки значно вища, ніж в обласному бюджеті в Україні. Пояснити це можна тим, що через обласний бюджет в Україні проходить значна частина трансфертів з Державного бюджету.

Субрегіональний рівень

Графік 7 демонструє фінансування бібліотек Яворівського району (районний бюджет) та Перемишльського повіту (сукуп-

ність бюджетів гмін, з яких фінансуються публічні бібліотеки, без врахування повітового бюджету).

Графік 7

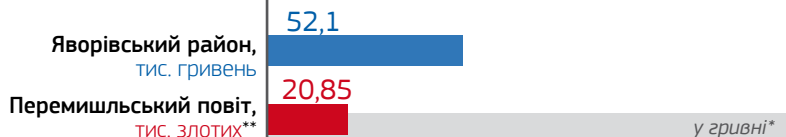
* 1 злотий = 6,73 грн, згідно курсу НБУ від 10.10.2016

** Сукупність бюджетів гмін, що входять до складу повіту, без врахування бюджету повіту

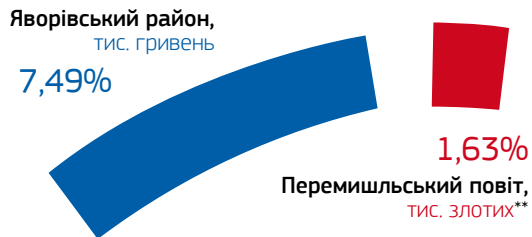
СЕРЕДНІ ВИДАТКИ НА 1 БІБЛІОТЕКУ

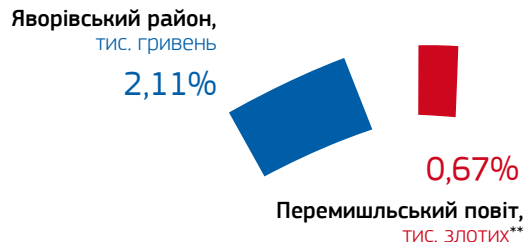
СЕРЕДНІ ВИДАТКИ НА БІБЛІОТЕКУ З РОЗРАХУНКУ НА 1 МЕШКАНЦЯ

ЧАСТКА ВИДАТКІВ НА КУЛЬТУРУ У ЗАГАЛЬНІЙ ВИДАТКОВІЙ ЧАСТИНІ БЮДЖЕТУ

У Т. Ч. ЧАСТКА ВИДАТКІВ НА БІБЛІОТЕКИ У ЗАГАЛЬНІЙ ВИДАТКОВІЙ ЧАСТИНІ БЮДЖЕТУ

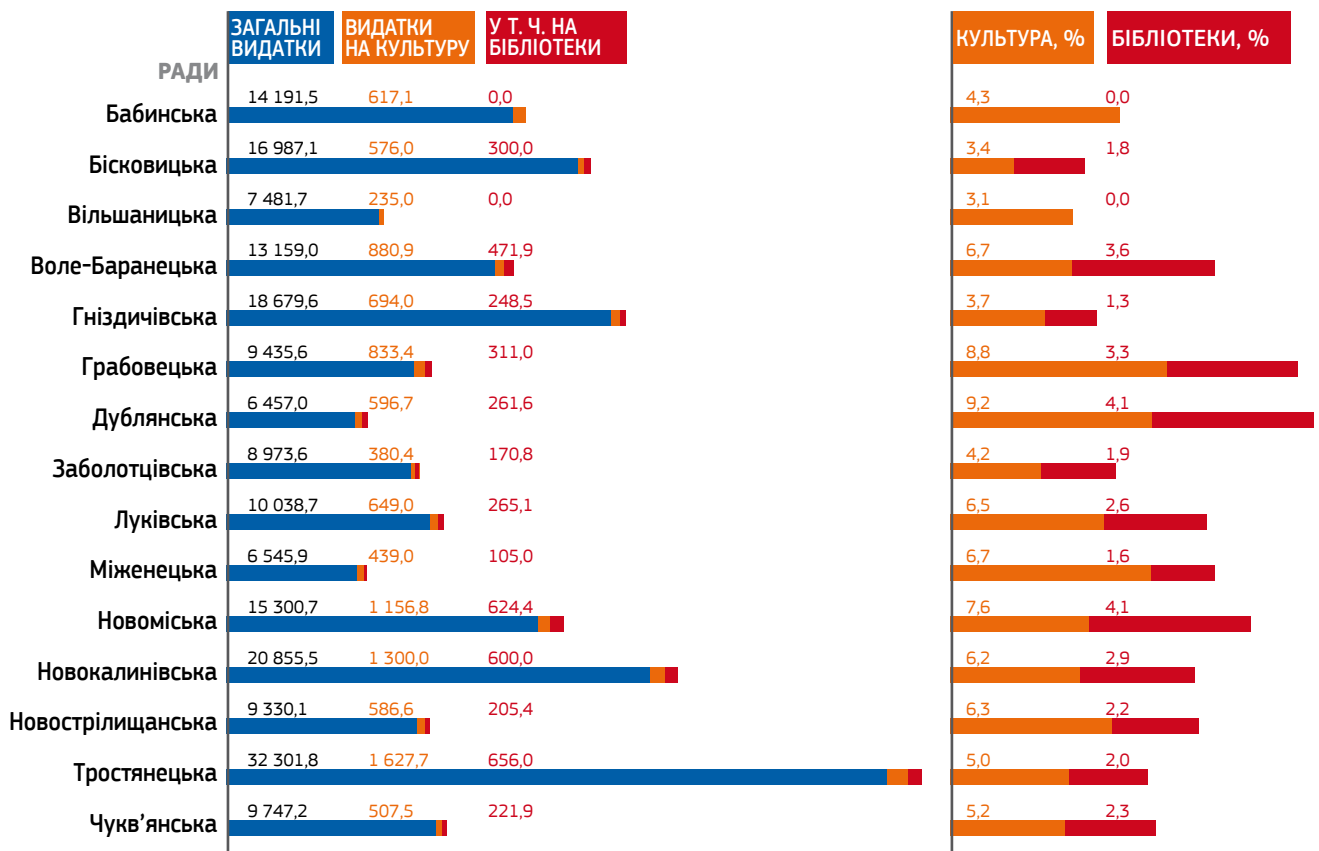
Як видно з графіку 7, мережа публічних бібліотек у Яворівському районі набагато затратніша для районного бюджету, ніж мере-

жа публічних бібліотек у Перемишльському повіті для гмінних бюджетів.

Локальний рівень

Графік 8 демонструє фінансування бібліотек п'ятнадцяти об'єднаних територіальних громад Львівської області.

Графік 8 тис. грн.

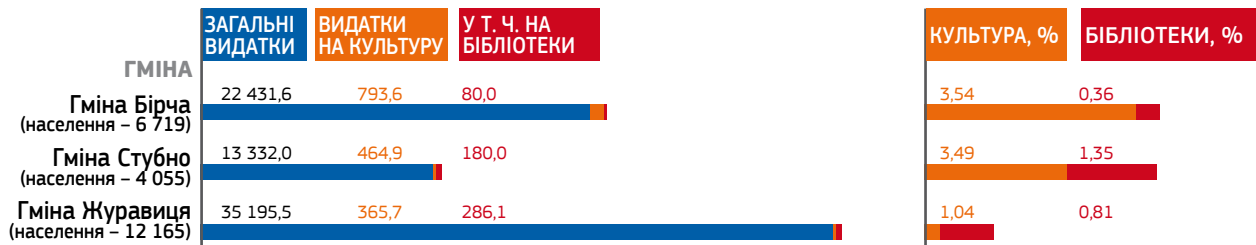

Як видно із *графіку 8* частка видаткової частини бюджетів об'єднаних територіальних громад на фінансування публічних бібліотек складає від 1,3% до 4,1%.

Графік 9 демонструє фінансування гмінних біблі-

отек Перемишльського повіту (для прикладу взято три гміни – з найбільшою кількістю населення, найменшою і найбільш наближеною до середньої по повіту кількості населення)

Графік 9 тис. злотих

Як видно із *графіку 9* у трьох гмінах видатки на бібліотеки складають від 0,36% до 1,35% видаткової частини бюджету гміни.

Попередні висновки

- 1 Мережа публічних бібліотек в Україні вдвічі більша, ніж у Польщі. Ця мережа є надто витратною для місцевих бюджетів.
- 2 У Польщі публічні бібліотеки перебувають у управлінні гмін і фінансуються з бюджету гміни. У повіті діє лише повітова бібліотека, яка фінансується з бюджету повіту або може передавати свої функції воєводській чи гмінній бібліотеці.
- 3 У бюджетах польських гмін близько 1% видаткової частини (від 0,4% до 1,4%) спрямовується на фінансування бібліотек, і від 1% до 4% – загалом на фінансування культури. В районних бюджетах Львівської області близько 2% видаткової частини спрямовується на фінансування бібліотек, і від 7,5% до 9% – на культуру загалом. У бюджетах ОТГ Львівської області на фінансування бібліотек спрямовується від 1,3% до 4,1% видаткової частини бюджету, на культуру загалом – від 3,1% до 9,2%.

9. Пропоновані варіанти вирішення проблеми

9.1. Окремі пропозиції українських експертів

На теоретичному рівні цілий ряд авторів, науковців та аналітиків запропонували свої підходи щодо вирішення питання реформування бібліотечної системи України.

О. Красовицький запропонував³³ дорожню мапу щодо реформування бібліотечної системи України:

Оскільки місцеві бюджети не зможуть витримати навантаження щодо утримання 16 тисяч публічних бібліотек, тому необхідно переглянути існуючі норми кількості бібліотек.

«Краще мати одну велику бібліотеку на громаду з 25 000 чоловік, ніж 15 ніяких»

В Україні паралельно із 16 тисячами публічних бібліотек функціонує 20 тисяч шкільних бібліотек, 600 бібліотек вищих навчальних закладів та понад 1 тисяча відомчих бібліотек, що створює надмірне навантаження на бюджети всіх рівнів для України, тому необхідно створити

«Районний чи обласний фонд підручників з мобільним переміщенням за потребою»

Крім цього пропонується «Запровадити Єдиний електронний каталог книг у бібліотеках України та єдиний читацький електронний квиток, завдяки чому суспільство буде знати, які книги є в наявності і в яких бібліотеках, які книги є в нових надходженнях, за якими цінами вони придбані та які книги користуються попитом».

Н. Розкоплупа вважає³⁴, що існуюча сьогодні «модель централізованої бібліотечної системи не узгоджується із законодавством України та існує лише в окремих країнах пострадянського простору». Тому, внаслідок реформи адміністративно-територіального устрою та системи місцевого самоврядування необхідно здійснити такі кроки.

33 - Красовицький О. До питання реформ у бібліотечній галузі. – Журнал «Бібліотечна планета», №4, 2015 (№70). - с. 25-27.

34 – Розкоплупа Н. Перспективи трансформації мережі публічних бібліотек у процесі реформування місцевого самоврядування та територіальної організації влади в Україні. - Журнал «Бібліотечна планета». - №1 (71), 2016. - с. 14-16.

На базовому рівні
«В об'єднаних територіальних громадах на базі існуючих публічних бібліотек створити комунальний заклад – публічна бібліотека громади, що матиме в населених пунктах громади відокремлені структурні підрозділи – філії»

На районному рівні
«Заклади культури, в т. ч. бібліотеки, будуть відсутні. Районну бібліотеку буде передано до комунальної власності відповідної територіальної громади»

На обласному рівні
«Забезпечити функціонування потужної регіональної наукової бібліотеки, яка, виконуючи функції центральної бібліотеки відповідного регіону, буде регіональним депозитарієм та методичним і координаційним центром для публічних бібліотек громад».

Л. Голоха вважає³⁵, що «державне управління бібліотечною справою є ефективним за умови чіткого визначення ролі бібліотек у суспільстві, наявності національної стратегії їхнього розвитку, загальнодержавної координації якості роботи бібліотек, гарантованого фінансування та загалом великої зацікавленості та підтримки цих закладів з боку уряду, органів місцевого самоврядування та населення». Автор пропонує:

«Використати досвід США щодо створення опікунської ради бібліотеки та законодавчого визначення її повноважень, надання субсидій бібліотекам з урахуванням конкретних характеристик (кількість населення, його структура, рівень доходів, кількість учнів та студентів) певної території»

«Створити при Кабінеті Міністрів України консультативно-дорадчий орган – Бібліотечну раду (основними функціями якої мають бути формування та впровадження державної політики у сфері бібліотечної справи; розробка управлінських рішень тощо) та бібліотечні ради при обласних і районних державних адміністраціях».

35 - Голоха Л.Ф. Модернізація державного управління бібліотечною справою в Україні: теоретико-методологічні аспекти. Автореферат дисертації. – Дніпропетровськ, 2009.

9.2. Реорганізація бібліотечної мережі: досвід Рівненщини³⁶

У 2002 році на підставі розпорядження голови облдержадміністрації від 22.07.2002 № 431 «Про реорганізацію бібліотечної мережі області» впроваджений експеримент із реорганізації бібліотечної мережі.

Метою об'єднання було раціональне використання бюджетних коштів шляхом об'єднання публічних та шкільних бібліотек в єдину централізовану систему, покращення матеріально-технічної бази закладів за рахунок переведення бібліотеки в краще приміщення, об'єднання ресурсів книгозбірень, переведення працівників на повні ставки посадового окладу. Об'єктом експерименту виступили публічні та шкільні бібліотеки сільських населених пунктів Рівненської області (всього 1 154 закладів, з них 586 шкільних та 568 публічних книгозбірень). В усіх районах області були прийняті відповідні розпорядження, питання реорганізації мережі бібліотек виносилося на розгляд сесій обласної та районних рад, колегій управління культури Рівнен-

ської облдержадміністрації. Об'єднання вивчалось та заслуховувалося на Колегії Міністерства культури та мистецтв України (2004 р.).

У ході експерименту досягнута міжвідомча узгодженість щодо формування, обліку та збереження бібліотечних фондів в т. ч. підручників; розроблено пакет примірних регламентуючих документів: статут Централізованої системи публічно-шкільних бібліотек (ЦСПШБ), положення про публічно-шкільну бібліотеку (ПШБ); також положення про формування фонду бібліотечних систем, посадову інструкцію завідувача (бібліотекаря) філії.

Упродовж експерименту і до нині бібліотеки області працюють в нових умовах. Мережа книгозбірень сьогодні нараховує 585 заклади, які здійснюють бібліотечне обслуговування користувачів з урахуванням конкретних умов кожного сільського населеного пункту. На території окремих великих населених пунктах продовжують

36 – Реорганізація бібліотечної мережі: досвід Рівненщини. Доступно: <http://www.lacenter.org.ua/component/content/article/802-2011-08-15-11-39-15.html>

функціонувати публічна та шкільна книгозбірні (поза об'єднанням). Централізовані системи набули статусу юридичної особи. Впорядковано структуру та штатний розпис. Збільшилася кількість працюючих фахівців у галузі на повний посадовий оклад.

Відповідно до статуту централізованих бібліотечних систем публічно-шкільних бібліотек (ЦСПШБ), відділи освіти райдержадміністрацій замовляють, фінансують, розподіляють підручники, згідно з навчальними планами для шкіл району, ведуть контроль за їх надходженням на місця. Облік та обробка підручників, навчальної літератури проводиться центральними районними бібліотеками (ЦРБ) та бібліотеками-філіалами ЦСПШБ, відповідно до регламентуючих документів галузі освіти. Регулярно в кінці навчального року бібліотекарями ПШБ проводиться аналіз стану забезпеченості підручниками і передається в органи освіти. Підручники зберігаються в окремо виділених приміщеннях.

Діяльність кожної бібліотеки-філіалу регламентується Положенням, затвердженим директором ЦСПШБ. План роботи книгозбірень, графік відпусток працівників, режим роботи, зручний для всіх категорій користувачів, погоджується із сільським головою, директором школи, затверджується директором ЦСПШБ.

Основні результати експерименту:

- Оптимізована мережа бібліотечних закладів. Сьогодні в об'єднанні функціонує 524 бібліотеки (з них 498 сільських), в той час як до реорганізації в обох системах діяло 1 154 книгозбірні (586 – шкільних та 568 – публічних). Жодна шкільна бібліотека не припинила свого існування, а стала структурним підрозділом ПШБ. В 75-и населених пунктах з кількістю жителів до 500 чоловік книгозбірні реорганізовано в пункти видачі літератури.
- У сільській місцевості створена нова модель публічно-шкільної бібліотеки, до складу якої входять функціональні підрозділи: шкільні відділи, а в окремих випадках, пункти видачі літератури. Останні функціонують, здебільшого, на базі ЗНЗ I-II ступенів, або у сусідніх селах. Варіантів організації бібліотечного обслуговування користувачів є кілька, в залежності від умов конкретного населеного пункту: кількості населення, ступеня навчального закладу, матеріально-технічної бази, відстані між бібліотеками.
- Кожна друга бібліотека функціонує в одному приміщенні з одним працівником. При цьому 130 бібліотек розміщені в школі, здебільшого на першому поверсі з окремим входом, що забезпечує їх доступність для усіх членів територі-

альної громади. 177 бібліотек (33,8%) надають послуги користувачам в 2-х приміщеннях з 1 працівником – в першій половині дня в школі, після обіду – в приміщенні публічної бібліотеки. 67 бібліотек (12,8%) функціонують в двох приміщеннях і з 2 спеціалістами в штаті. Облік користувачів проводиться за єдиною реєстраційною картою.

- Кадровий потенціал. Сьогодні в умовах об'єднання працює 962 бібліотечні працівники (для порівняння: до реорганізації в обох галузях налічувалося 1 377

працівників, на початку реорганізації – 1 007 чол.), з них 87,2% бібліотечні фахівці. На повну ставку посадового окладу працює переважна більшість спеціалістів – 76,6%, на 0,75 посадового окладу – 11,4%, на 0,5 посадового окладу – 12% бібліотекарів. Одним з першочергових завдань об'єднання було переведення спеціалістів на повні посадові оклади. В перший рік роботи в об'єднанні показник повної завантаженості бібліотекарів складав 80% проти 31,3% у 2001 році.

9.3. Досвід осередків культури в Польщі

Окрім «традиційних» будинків культури (можливо, з підлеглими клубами) та бібліотек (можливо, з філіями) у Польщі можуть створюватися осередки культури, які об'єднують будинки культури та бібліотеки. При цьому ці структури можуть бути зареєстровані як

акціонерні товариства, товариства з обмеженою відповідальністю. Основні параметри таких осередків культури³⁷ наведені в таблиці 10 (на прикладі двох змін Підкарпатського воєводства).

Таблиця 10

	Осередок культури та читання гміни Сколишин	Осередок культури гміни Заклікув
Правовий статус	Самоврядна організаційна одиниця гміни	
Нагляд здійснює	Апарат управління гміни	
Функції	<ol style="list-style-type: none"> 1. Організація конкурсів та культурних заходів 2. Організація виставок 3. Діяльність хору, танцювальних колективів. 4. Безкоштовні курси для дітей: англійська мова, танці, вокал, музичні інструменти, спорт, аеробіка, театральна та мистецька студії 5. Безкоштовні комп'ютерні курси для літніх людей 6. Дискусійний клуб книги 7. Діяльність бібліотеки 8. Надання безкоштовного доступу до Інтернету 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Шахова секція 2. Танцювальна секція 3. Музичний хор 4. Секція для людей похилого віку 5. Молодіжний театр 6. Дитячий театр 7. Секція аеробіки 8. Рок-гурт 9. Бібліотека
Джерела фінансування	<ol style="list-style-type: none"> 1. Власні доходи: <ul style="list-style-type: none"> - плата за навчання гри на музичних інструментах - оплата за курси аеробіки - діяльність інтернет-кафе 2. Бюджет гміни 3. Цільові дотації з державного бюджету 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Бюджет гміни 2. Цільові дотації з державного бюджету
Обсяг фінансування з бюджету гміни, <i>злотих</i>	619,4 тисяч	460,1 тисяч

- 1 Зміни у законодавстві, що стосуються публічних бібліотек упродовж 2015-2016 років не вносять у законодавче поле комплексне бачення шляхів реформування в умовах децентралізації.
- 2 Стратегічні документи на національному та регіональному рівні, які стосуються питання розвитку бібліотечної справи, мають декларативний характер. Під заходи, які передбачено реалізовувати відповідно до стратегій та концепцій не передбачені чітко окреслені обсяги та джерела фінансування.
- 3 Національні та регіональні програми, що стосуються розвитку бібліотечної справи, не відзначаються високою ефективністю. Попри виділення коштів на поповнення бібліотечних фондів з державного та обласних бюджетів, загальний обсяг фондів публічних бібліотек скорочується.
- 4 Громади демонструють низьку активність підтримки проектів, що стосуються бібліотек.
- 5 Мережа публічних бібліотек в Україні значно розгалуженіша, ніж у Польщі, фінансування такої мережі лягає великим тягарем на бюджети районів та об'єднаних територіальних громад.
- 6 Наявний стан бібліотечної системи в Україні потребує вироблення комплексного бачення реформування в умовах децентралізації влади, реформи адміністративно-територіального устрою та системи місцевого самоврядування.

Моделі, запропоновані дослідженням

Зазначені вище висновки щодо наявної ситуації в бібліотечній сфері в умовах децентралізації, порівняльний аналіз публічних бібліотек в Україні та Польщі, досвід Рівненської області в питанні об'єднання публічних та шкільних бібліотек, досвід функціонування осередків культури в Польщі, а також окремі пропозиції українських експертів щодо подальшого реформування, дають можливість сформулювати чотири можливих моделі реформування української бібліотечної системи в умовах реформи адміністративно-територіального устрою та системи місцевого самоврядування. Але, не зважаючи на вибір конкретної із запропонованих моделей, **в будь-якому випадку реформування бібліотечної системи України має передбачати:**

- якомога швидшу комп'ютеризацію публічних бібліотек і підключення до мережі Інтернет;

- запровадження у перспективі в Україні єдиного електронного каталогу бібліотечних фондів та єдиного електронного читацького квитка;
- перетворення бібліотек на культурні, інформаційні, освітні, просвітницькі центри громад, особливо у сільській місцевості.

Також спільним для всіх запропонованих моделей є такі тези:

- центр прийняття управлінських рішень передається до безпосереднього користувача бібліотечних послуг – об'єднаній територіальній громаді;
- у районах залишається одна (декілька) районних публічних бібліотек, які фінансуються з районного бюджету, централізована мережа районних бібліотечних систем розформовується, а окремі бібліотеки передаються у відання об'єднаних територіальних громад і фінансуються за рахунок їх бюджетів.

При аналізі можливих моделей реформування мережі публічних бібліотек у сільській місцевості варто пам'ятати, що на другому етапі реформи адміністративно-територіального устрою та системи місцевого самовря-

дування, після завершення процесу добровільного об'єднання територіальних громад, відбудеться укрупнення існуючих на сьогодні районів, що може вплинути на мережу районних публічних бібліотек.

Перша модель

Мережа публічних бібліотек в об'єднаних територіальних громадах функціонує у власному праві і не об'єднується з іншими інституціями громади (будинки культури, шкільні бібліотеки тощо). При цьому гро-

мади на свій розсуд оптимізують мережу бібліотек на своїй території дотримуючись визначених стандартів, зокрема наявності у кожній громаді принаймні однієї публічної бібліотеки.

Переваги	Недоліки
<ol style="list-style-type: none"> 1. Збереження наявної мережі публічних бібліотек, часткова оптимізація (скорочення). 2. Продумана оптимізація бібліотечної мережі зменшить фінансове навантаження на бюджет громади. 3. Більш персоналізований підхід до кожної бібліотеки, можливість гнучкого переформатування бібліотеки в інституцію, здатну надавати необхідні для громади послуги – бібліотечні, інформаційні, освітні, просвітницькі. 4. У бібліотек з'явиться додатковий стимул отримувати власні доходи. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. У менш спроможних громад може бракувати коштів на утримання наявної бібліотечної мережі, відповідно можливим є неконтрольований процес закриття бібліотек та скорочення бібліотечних працівників. 2. Неконтрольований процес закриття бібліотек може призвести до соціальних протестів, втрати приміщень бібліотек та їх перепрофілювання чи продаж. 3. Переформатування послуг бібліотек може нівелювати власне бібліотечні послуги

Друга модель

Публічні бібліотеки об'єднуються із освітянськими (шкільними) бібліотеками. Деталь-

ний опис моделі наведений в розділі 9.2 цього дослідження.

Переваги	Недоліки
<ol style="list-style-type: none">1. Скорочення бюджетних видатків громад на утримання мережі бібліотек.2. Збереження наявної мережі публічних та шкільних бібліотек, часткова оптимізація їх структури (не обов'язково скорочення).3. Збільшення коштів на матеріально-технічне оснащення бібліотек.4. Часткове вивільнення приміщень, які можна використати під інші потреби громади5. Розширення спектру користувачів бібліотеки6. Концентрація інтелектуального потенціалу громади, враховуючи факт того, що школа – це інтелектуальний центр громади	<ol style="list-style-type: none">1. Скорочення бібліотечних фахівців призведе до певного спротиву, протестів.2. Необхідність планування заходів щодо соціального захисту звільнених працівників та відповідно фінансових затрат.3. Необхідність узгодження роботи бібліотек із вимогами навчально-освітнього процесу.4. Необхідність внесення змін до законодавства щодо бібліотечної та освітньої галузей.5. Узгодження нормативних документів галузевих відомств, зокрема Міносвіти та Мінкульту.

Третя модель

Публічні бібліотеки об'єднуються із народними домами в так звані «центри культури».

Детальний опис моделі наведений в розділі 9.3 цього дослідження).

Переваги	Недоліки
<ol style="list-style-type: none"> 1. Скорочення бюджетних видатків громад на утримання мережі бібліотек та будинків культури. 2. Збереження наявної мережі публічних та будинків культури, часткова оптимізація їх структури (не обов'язково скорочення). 3. Збільшення коштів на матеріально-технічне оснащення центрів культури. 4. Часткове вивільнення приміщень бібліотек, які можна використати під інші потреби громади 5. Розширення спектру послуг центрів культури 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Скорочення бібліотечних фахівців та працівників народних домів призведе до певного спротиву, протестів. 2. Необхідність планування заходів щодо соціального захисту звільнених працівників та відповідно фінансових затрат.

Замість висновків

Бібліотека – як соціальна інституція, забезпечує спадковість ідей, збереження культурного надбання та історичного досвіду, зафіксованого у документній формі. В умовах інтеграції України до європейського інформаційного простору ресурси і послуги бібліотек набувають статусу стратегічних, оскільки безпосередньо впливають на рівень розвитку людського капіталу, соціально-економічного розвитку та інформаційної безпеки держави.

Бібліотека – безкоштовний центр інформації; центр освіти, науки, розвитку, самореалізації, культури і дозвілля.

Бібліотека – майданчик для комунікації і соціального діалогу представників влади і громади.

Бібліотека – центр громади і створює умови для формування активних громадян.

Бібліотека – пункт доступу громадян до публічної інформації та адміністративних послуг, сприяє розвитку е-урядування та е-демократії.

Бібліотека сприяє формальній і неформальній освіті впродовж життя, самоосвіті та саморозвитку.

Громадська організація «Європейський діалог»

Громадська організація «Європейський діалог» була офіційно зареєстрована 12 травня 1998 року. Ідея створення організації ґрунтувалася на необхідності підтримки ініціатив, спрямованих на зміцнення толерантності і кращого розуміння процесів європейської інтеграції, встановлення партнерських відносин між організаціями громадянського суспільства як в Україні, так і за її межами.

просп. Чорновола, 4
(кімната 1, 2-й поверх)
Львів, Україна 79019

(032) 253 80 78

<http://dialog.lviv.ua>
dialog@dialog.lviv.ua

